

Добар дан домаћине...

– Како се зове ово село?

– Драча.

– Има ли ово село кафану, да се мало одморимо?

– О, па ви сте са Телевизије, чудо сте забасали у наше село.

– А што вам је то чудно?

– Па зато што немамо кафану, колико смо ми сељаци приметили, телевизијски репортери обилазе само она села која имају кафану.

(Праг селâ Србије, село Драча 1992. године)

Српски волови у служби Евровизије

Кажу да је културни и забавни живот у Србији почетком 60-их био веома сиромашан; тачније, није постојала ниједна велика, међународно призната културна манифестација. То је био разлог да се драги Бог сажали и Србији, као културну манифестацију, додели – помрачење Сунца.

Аутор ових записа први пут у листу „Јеж“ запажа афоризам неког анонимног хумористе по имену **МИЛОВАН ИЛИЋ**, који надлазећа збивања на небу најављује овако:

Италија има фестивал канциона у Сан Рему, Француска има филмски фестивал у Кану, Хрватска има Дубровачке летње игре, Србија није имала ништа, па јој је додељено помрачење Сунца.

Тај афористичарски жутокљунац касније ће постати велики ТВ забављач, познат као **МИНИМАКС**, а ондашња телевизија помрачење Сунца стварно ће схватити као културни догађај и пренети га га „у надлежност“ Забавне редакције, чи-

ји је уредник био **ЛОЛА ЂУКИЋ**. Лола је покушао да необичну природну појаву убаци у своју хумористичку машину са Мијом и Чкаљом, али некако није ишло, па је све своје ингеренције везане за помрачење пренео на **ЉУБОМИРА ЗЕЧЕВИЋА**, уредника Културног програма.

Све најаве говориле су да ће помрачење бити потпуно и да ће се веома добро видети са подручја Србије.

Зечевић и његови људи хтели су, од среће, да полете кад су од Евровизије добили захтев и понуду да се укључе у директан пренос за цео свет. Од среће су хтели да полете и многи телевизијски инжењери и техничари који су схватили да им се пружила прилика да покажу шта знају и да нису аутсајдери. Технички тим водили су **ЂОРЂЕ ЈЕЛАЧИЋ** и **ЗОРАН МАНОЈЛОВИЋ**, срећни јер су схватили да су снови о изласку на велику светску ТВ сцену почели да се остварују.

Евровизија је тражила: слику са једне планине на подручју Србије, високо изнад облака, и са снежног амбијента.

Наши су одабрали, и понудили, врх Јастребца.

Евровизија је предлог прихватила.

Зечевић и његови људи почели су с припремама жустро и са стваралачком маштом. Чули су да се у току помрачења Сунца животиње чудно понашају; да би то показали, на врху Јастребца начинили су кавезе и оборе и тамо затворили патке, гуске, кокошке, овце, свиње и друге животиње.

Стручњаци Евровизије су све то одобравали и хвалили. Млада и сиромашна београдска телевизија хтела је да се покаже. То јој је било и прво директно укључење у евровизијске преносе.

Али... појавило се то злокобно „али“ које девојци срећу кваре... у току ноћи пао је нови снег. Кад је возило с тешком и гломазном телевизијском техником кренуло кроз дубок снег уз Јастребац, било је јасно да нема шансе да оно тамо и стигне.

Уредници, инжењери, техничари, прионули да гурају и чисте. Али, ништа није помогло. Возило је проклизавало, а онда и стало као укопано.

Тада се појавио спасоносни приказ: сељак са два јака вола, који је пошао у шуму по дрва.

– Хоћете ли да помогнете телевизији?

– Је л' то, бре, оно кад Мића Орловић увече каже „Добро вече“, а искочи кукавица с кукањем?

– Јесте – кажу људи с телевизије, срећни што су препознати.

– А шта ће те ви данас наврх Јастребца, по овом кијамету, кукала вам мајка?

– Пренос, помрачење сунца, за Евровизију, гледаће нас цела Европа.

– Ау, бог те молов'о, цела Јевропа? Онда, претовари.

Истовари, претовари, два српска вола, уместо у шуму по дрва, прелазе у службу Евровизије.

Јесу ли они крајичком своје воловске свести схватили да им се статус променио и да су почели да раде нешто много важно, ко зна, тек почели су жестоко да грабе узбрдо, кроз

Беља и Мурга: Пут у високо друштво

дубок снег, пара из ноздрва им је шикљала, напрегнутих жила и мишића изнели су телевизијску опрему на врх планине.

Неко се досетио да ту чудну запрегу сними, не слутећи шта ће се касније догодити.

Посао на врху Јастребца обављен је одлично. Видела је Европа помрачење Сунца у снежном амбијенту, видела је и како се животиње при помрачењу узнемире и, све у свему, Телевизија Београд добила је од Евровизије велике похвале за обављени посао.

Права јагма за филмским кадровима са Јастребца настаје тек увече кад је развијен и у евровизијску размену послат филм с воловима. Два рогата чина, у пуном напону, а иза њих саоне-таљиге пуне камера и линкова. Толико су уредници вечерњих дневника европских телевизијских станица тражили кадрове са воловима да је и слава самог чина помрачења, на неки начин, била мало помрачена.

Тај филм и данас лежи у документацији Телевизије Београд и представља прави мали драгуљ. Толико је тражен и копиран да је **ГУЦА ТРАИЛОВИЋ**, ондашњи главни уредник, увео посебан ембарго за коришћење овог филма – да никоме не може бити издат без његовог одобрења.

Командант целе јастребачке параде, Љубомир Зечевић постаће, неколико година касније, директор Телевизије. У његовим биографијама и карактеристикама, као кључна препорука за напредовање, стоји да је организовао први евровизијски пренос на тлу Србије. Разуме се, да заслуга није мала. Заслуга два српска вола помало је заборављена. Зато, ваљда, нико неће замерити што смо, овим текстом, на неки начин, покушали да ту неправду исправимо.

На путу по селима аутор ових записа сто пута је чуо како сељаци Европу зову „Јевропом“. Никад, међутим, није чуо да Евровизију зову Јевровизијом. Своје телевизоре називали су различитим именима: дангуба, кутија, зановетало, пенџер, варалица, лапрдаљка, прдаљка, сокоћало, чекетало, несаница...

Прва сондажа о броју гледалаца у историји Телевизије Београд није обављена ни помоћу телефона, ни помоћу путујућих анкетара, а ни помоћу пиплметра, већ помоћу расола.

У току је била серија „Музеј воштаних фигура“ у којој **ЧКАЉА** игра чувара музеја Миту и пева ону чувену песмицу „Што волим шум, кад пада восак.“

У првој епизоди, после дочека нове '63. године, Чкаља се појављује са повезом на глави, мамуран од новогодишњег празника, и онако тужно пред гледалиштем изговара:

– Јао што ме боли глава, да ми је мало расола, али у музеју нема расола.

Радња тече даље, а Чкаља поново:

– Јао што ми пуца глава, да ми је мало расола...

Наредних дана, пошта је почела камионима да довози испред Телевизије на Сајму флаше, балоне, канте, канистере, пуне расола. **ЛОЛА ЂУКИЋ**, редитељ серије реаговао је муњевито: пажљиво је пребројао све судове пуне расола, сабрао и објавио:

– Рејтинг мојих емисија је шест и по тона расола, ко мисли да може да скупи више расола, нека изволи.

Зум на чело... зум на чело...

Има једна справица, уграђена у ТВ камеру, која, брзо и ефектно, разблажени широки ТВ кадар претвори у драматичан крупни план.

Та справица има, такође кратко и ефектно, име – зум.

Зумом се ТВ гледалишту приближавају велике и мале звезде, голгетери и дриблери, победници и губитници, виртуози и велики мајстори свих врста.

Ако сте помислили да су политичари остали равнодушни према зуму, преварили сте се. Откад је уведен у праксу и показао своја својства, без њега више нису могли да почну велики конгреси и митинзи.

– Хоће ли на наш конгрес доћи она камера са онијем зумом? – питао је председник Синдиката Светозар Вукмановић-Темпо Јову Шћекића.

Мајстор за прецизна питања и непрецизне одговоре, Шћекић је одговорио:

– Учинићу све да тако буде.

На камеру са зумом чекали су народни и забавни фестивали, померали су своје термине због њега.

И пре него што је зум измишљен, могли су камермани, помоћу такозване „туреле“, да мењају широке у крупне планове. Али, све је то ишло споро, ручно. Зум је то радио аутоматски.

Зум је у Телевизији Београд први пут употребљен почетком 60-их – на утакмици Партизан–Хонвенд. ТВ публика је била очарана, први пут јој се пружила прилика да изблиза види како то Бобек изводи своју чувену „пету“, а Милутиновић „штиклу“. Први пут је видела и разорну Пушкашеву „финту“.

За камером са зумом која је носила број један стајао је тада **МИЛАН СТЕФАНОВИЋ**, звани **МИЛЕ ТОП**. Добро је радио свој посао и добио ласкави назив „мајстора за зумирање“.

Милан Стефановић: Да ми бар рече „добра риба“

СЛАВОЉУБ СТЕФАНОВИЋ-РАВАСИ, телевизијски редитељ, био је већ афирмисани мајстор за режију психолошке и интелектуалне драме кад је добио задатак да са Коларца преноси концерт озбиљне музике. Одмах је помислио на справицу која се зове „зум“ и одмах се у њему родила амбиција да уради нешто необично, дотад невиђено, а то значи да зумом уђе у срце и душу оркестра. Није био сасвим начисто како ће реаговати публика у сали кад велике камере санду-

чаре многима заклоне видик према позорници, и ту пред очима почну да им се врзмају ТВ камермани.

Бојао се да неко, усред преноса, не викне:

– Телевизија, напоље! Хоћемо да уживамо у музици!

Кад је Славољуб Стефановић видео да за камером број један на Коларцу треба да стоји Милан Стефановић, одмах га позове на разговор.

– Миле, хоћу да ствар урадимо тако да се памти и препричава.

– Раваси, твоја реч за мене је закон, слушах те и пратим.

– Врло ми је важна твоја вештина употребе зума, зумом хоћу да уђем у срце и душу оркестра.

– Разумем ја тебе, да хоћеш да уђеш у срце и душу оркестра, али не знам да ли си узео у обзир чињеницу да мене зову Миле Топ?

– Какве то везе има?

– Не зову мене Миле Топ зато што пуцам као топ, и зато што сам тежак као топ, већ зато што се у музику разумем као топ.

– Гледао сам, одлично преносиш фудбал.

– Хвала на комплименту. Фудбал је фудбал, а свирање је нешто друго.

– Ништа не брини, Миле. Само прати моје инструкције и наредбе и све ће бити у реду. Кад кажем „швенк“, ти – швенк, кад кажем „тотал“, ти – тотал, кад кажем „зум“, ти – зум. И то је све што треба да радиш.

Пренос с Коларца текао је одлично, публика је извијала вратове да, поред ТВ камера, нешто види и на бини, али, добронамерна према новом медију, није протестовала.

Раваси је био задовољан. И, уз редитељске инструкције, почео је члановима екипе да дели комплименте: „Браво, Миле“, „Ко каже да си ти топ за озбиљну музику“, „Сјајно, сјајно“, викао је Раваси.

Камерман се топио од среће, а редитељ се тек загревао за главну бравуру. Раваси је био човек који је, у свом редитељском послу, преферирао лепе, талентоване, интелигентне жене. Волео је да их истури у први план.

Одмах, на почетку преноса, у првим, широким кадровима уочио је младу, атрактивну челисткињу која је, чврсто држећи свој инструмент међу коленима, деловала врло изазовно. Душу је дала за зумирање, за кадар који ће зрачити еротиком и музиком: торзо, начин седења, танки, дуги прсти.

Пошто је већ прочитао партитуру, знао је да чело има лепу соло партију – зато није журио да одмах зумира лепу челисткињу. Чекао је прави тренутак.

– А сад, Миле, пази, припреми се, идемо, зум на чело... зум на чело...

Из начина на који је Миле држао кадар, Раваси види да га уопште није разумео и почео је да виче:

– Миле, иди зум на чело, хитро, зум на чело...

Миле, узнемирен, шара по оркестру, не зна чије чело да изабере, а Раваси, не схватајући шта се догађа, постаје нервозан и све јаче виче:

– Зум на чело... зум на чело...

У магновењу, Миле бира високо и маркантно чело кларинетисте и изводи операцију зумирања. Сужава слику, редитељева панична вика га чини нервозним, преко груди, браде, уста, бркова, очију, обрва зумом удара право у високо сјајкasto чело кларинетисте и њега избацује у први план.

Раваси је својим дубоким баритоном само јекнуо у слушалице:

– Ајој, боже мој, Миле, нисам рекао: зум у чело већ зум на чело – музички инструмент!

Док су Миле Топ и редитељ Раваси покушавали да се споразумеју, лепа челисткиња завршила је своју соло тачку, прекривена сликом лица и чела свог колеге кларинетисте.

СЛОБОДАН ХАБИЋ, један од уредника озбиљне музике на Телевизији, окренуо је телефон **СРЂАНА БАРИЋА**, другог уредника за озбиљну музику и упитао:

– Дај, молим те, објасни ми, зашто наш пријатељ Раваси покри музицирање оне лепе жене некаквим смушеним кадровима нечијег лица? Какву је то редитељску креацију хтео да изведе? Ако ништа друго, знам да бар он уме да ре-агује на лепе жене.

– Ни мени није јасно – одговорио је Барић. – Ти редитељи понекад имају чудне идеје.

Годинама касније, Миле Топ ће се вајкати:

– Ама, да ми је само рекао „мали контрабас“, или бар „згодна риба“ одмах бих се сетио; овако, испао сам не само глуп за озбиљну музику него и глуп за женску лепоту.

Да се надовежем... да се надовежем...

На почетку свог постојања, Телевизија је повукла један готово невероватан потез: укинула је политичку емисију зато што је гледалишту била досадна. Емисија се звала „Трибина“, и емитована је уживо из студија.

За досаду емисије била је крива извесна политичка реторика која је владала међу партијским кадровима у то доба. У моди је била узречица: „да се надовежем“. Са партијских састанака та узречица ушла је у студио и гости нису уопште слушали шта их водитељи питају, већ су само мислили на то како и на кога од претходних говорника да се *надовежу*. У једној емисији, у којој су учествовали другови Бора и Пера и другарица Дара, ствар је изгледала овако:

– Ама, ја разумем шта ме ви питате, али ја бих радије да се надовежем на Перу – говорио је, на пример, Бора.

– Добро, добро, надовезаћете се касније, а сад бих желео да вас питам... – био је упоран водитељ.

– Ма боље је да ме ви питате касније, а да се ја сад надовежем – одговарао је гост.

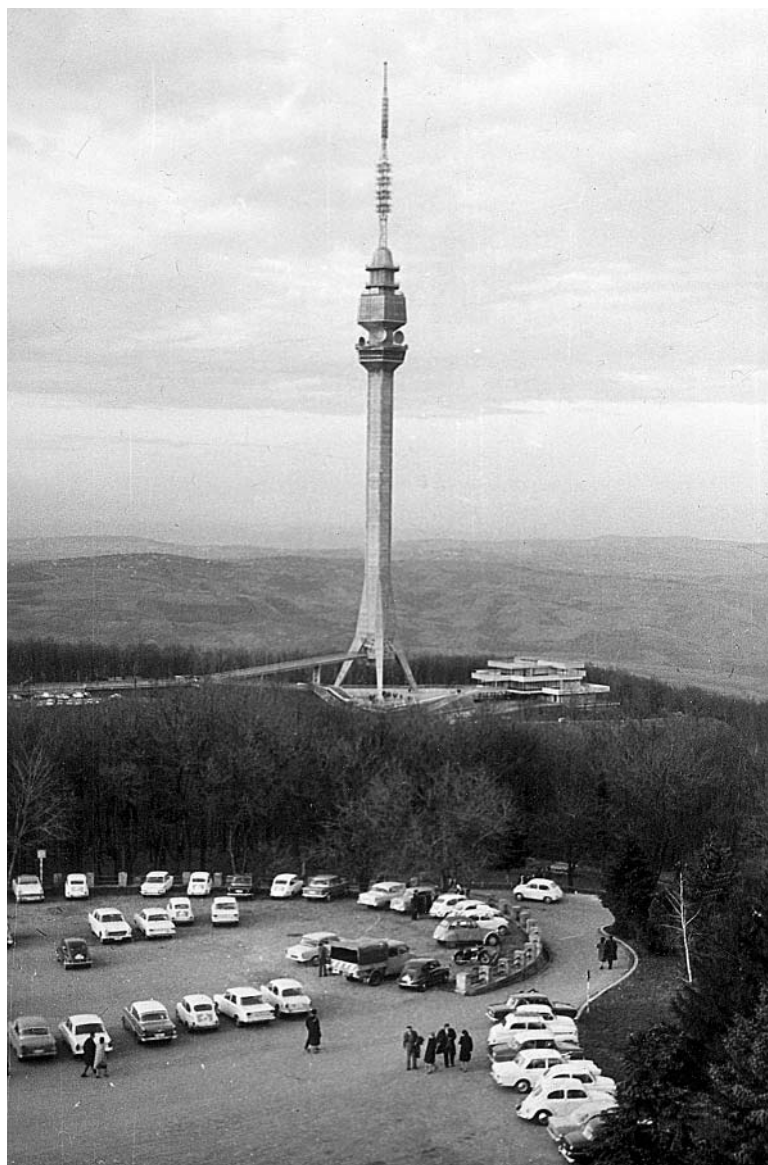
А када је реч узела другарица Дара, згодна црнка, више нико није ни гледао у водитеља; и Бора и Пера такмичили су се ко ће пре да се надовеже на другарицу Дару.

Управа Телевизије одлучила је да то „надовезивање“ укине.

(Ова прича нема сродних јер се у историји Телевизије није догодило да нека политичка емисија буде скинута са програма зато што је била досадна; политичке емисије скидане су са програма на интервенцију политичара.)

Сећам се како се једног дана пронела вест: оснива се Телевизија. Ко жели да пређе и да ради на Телевизији, може се пријавити. Покупише се из Радио-Београда најгори и одоше на Телевизију. И тако је настала Телевизија.

(МИЛОРАД ПАВИЋ, књижевник, у књизи „Књижевност и радио“, тада је он био на месту уредника у културној рубрици Радио-Београда)

ТАЈНА СОБЕ 200